

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดตั้งและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

A COLLECTIVE LEARNING PROCESS OF ESTABLISHMENT AND OPERATION IN LOCAL MUSEUMS

ญาณินทร์ รัทวงศ์วาน 4736773 SHPE/D

ปร.ด. (ประชากรศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: เนาวรัตน์ พลายน้อย (กศ.ด.), ศรีศักร วัลลิโภดม (M.A.), สันติ ถันทิวลาสว่าง (D.Arch), อรศรี งามวิทยาพงศ์ (สศ.ด.)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจต่อ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดตั้งและดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดตั้งและดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการในเชิงคุณภาพประยุกต์ โดยศึกษาจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน 2 ลักษณะคือ 1. พิพิธภัณฑ์ที่ผู้สนับสนุนภายนอกมีบทบาทมาก จำนวน 2 พิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง และพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร 2. พิพิธภัณฑ์ที่ผู้คนในชุมชนมีบทบาทมาก จำนวน 2 พิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่างจันารักษ์ และ หอวัฒนธรรมไทยวน

การวิจัยได้ข้อค้นพบว่า กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดตั้งและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้มีการเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ ใน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่ใคร่ครองฝึกฝนด้วยตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ทางปฏิสัมพันธ์ และ รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการไตร่ตรองเหตุผล เพื่อให้ได้รู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเป็นมาของชุมชนและเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์และการวิเคราะห์ด้วยกรอบ “PHII” (Participation, Horizontal relationship, Interaction and Integration) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง การมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบของคนกับคน จะเป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่มีผลต่อกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในระดับสูง การบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้และวิถีชีวิต พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในลักษณะผู้คนในชุมชนมีบทบาทมาก จะมีระดับของการบูรณาการที่ดีกว่า พิพิธภัณฑ์ที่ผู้สนับสนุนภายนอกมีบทบาทมาก ผลลัพธ์ของกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ลักษณะกายภาพ ของพิพิธภัณฑ์จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือการเป็นอาคารที่มีสถานะเป็นวัตถุประสงค์ และที่มีลักษณะเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทำได้ในท้องถิ่น นิทรรศการจะมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบคือ แบบเน้นเนื้อหา เน้นประสบการณ์ และแบบผสมวิธี กระบวนการจัดตั้งและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยมีกระบวนการเรียนรู้ มีผลกระทบต่อการศึกษาวิจัยและการศึกษารวมกันโดยชุมชน แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชน แต่เป็นเพียงการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพเท่านั้น การมีปฏิสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและลบ ซึ่งมีผลมาจากทัศนคติที่มีต่อการทำงานและการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และผลกระทบในด้านการเรียนรู้ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยเฉพาะเพียงการทำงาน และเป็นการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เกี่ยวกับท้องถิ่นให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไปใช้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งอื่น คือการให้ความสำคัญต่อกระบวนการในการสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของ การให้ความสำคัญต่อความรู้และวัฒนธรรมที่มีในชุมชนที่หลากหลาย ต้องมีกระบวนการในการพัฒนาและยกระดับความรู้ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องเป็นกระบวนการในการจัดสรร วางแผน เพื่อให้สภาพแวดล้อมต่างๆของชุมชน สามารถที่จะสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสื่อสารไปยังผู้อื่นได้

A COLLECTIVE LEARNING PROCESS OF ESTABLISHMENT AND OPERATION IN LOCAL MUSEUMS**YANIN RUGWONGWAN 4736773 SHPE/D****Ph.D. (POPULATION EDUCATION)****THESIS ADVISORY COMMITTEE: NAWARAT PHLAINOI, Ed.D., SRISAKRA VALLIBHOTAMA, M.A., SANTI CHANTAWILASWONG, D.Arch, AURASRI NGAMWITTAYAPHONG, Ph.D.****ABSTRACT**

This research investigated the collective learning processes involved in the establishment and operation of local museums. The study design was a case study comparison of the variation and extent of the involvement of community members and outsiders in the process of establishing and operating the museum. The working group was to acquire the knowledge of community history and knowledge of museum operations. The two categories of dominant forces in the establishing and operating processes to be compared included: 1) external support (Muang Temple Folklore Museum and Ban Kao Yee-san Folklore Museum) and 2) community members (Kun Chamnong Cheenarak's House and Samchuk Living Museum and Tai-Yuan Cultural Center).

Results from both case studies indicate that the collective learning processes involved could be categorized into three distinct modes: 1) self-reflective learning, 2) interactive learning, and 3) logical-reflective learning.

The analysis by using Participation, Horizontal relationship, Interaction and Integration (the PHII) framework revealed that the involvement of community members, by assuming a stakeholder role, has been a crucial factor for establishing and operating the local museum; with personal interaction as a fundamental mechanism for the success of this process. The local museum that had community members as the dominant force was more strongly integrated than its counterpart. In terms of local museum physical characteristics, two cultural aspects were found: 1) the museum building as cultural material, and 2) the museum building as a representative of cultural material. The three distinctive types of exhibitions found in this study include: 1) content oriented, 2) experience oriented, and 3) mixed-method.

The collective learning process for the establishment and operation of a local museum contributes an effective mechanism for maintaining a community's cultural heritage, but not a viable income generator. The collective learning processes, including the interpersonal interactions, were found to create both positive and negative attitudes between the founding and operating members. The processes expand and provide alternative channels for community members to learn about their cultural identity.

Findings from this research suggest that the collective learning process is crucial for success in establishing and operating a local museum aspects, that must be embraced, include: 1) a sense of common ownership, 2) diversity of local knowledge and culture, and 3) utilization of an explicit procedure for developing and leveraging local knowledge.

In conclusion, the establishment of a local museum should focus on the planning and allocation of available local resources to preserve the community's cultural heritage, and in turn using this well managed heritage as a cultural medium to express community identity to others.

KEYWORD: LOCAL MUSEUM, CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT, COMMUNITY LEARNING

355 pages